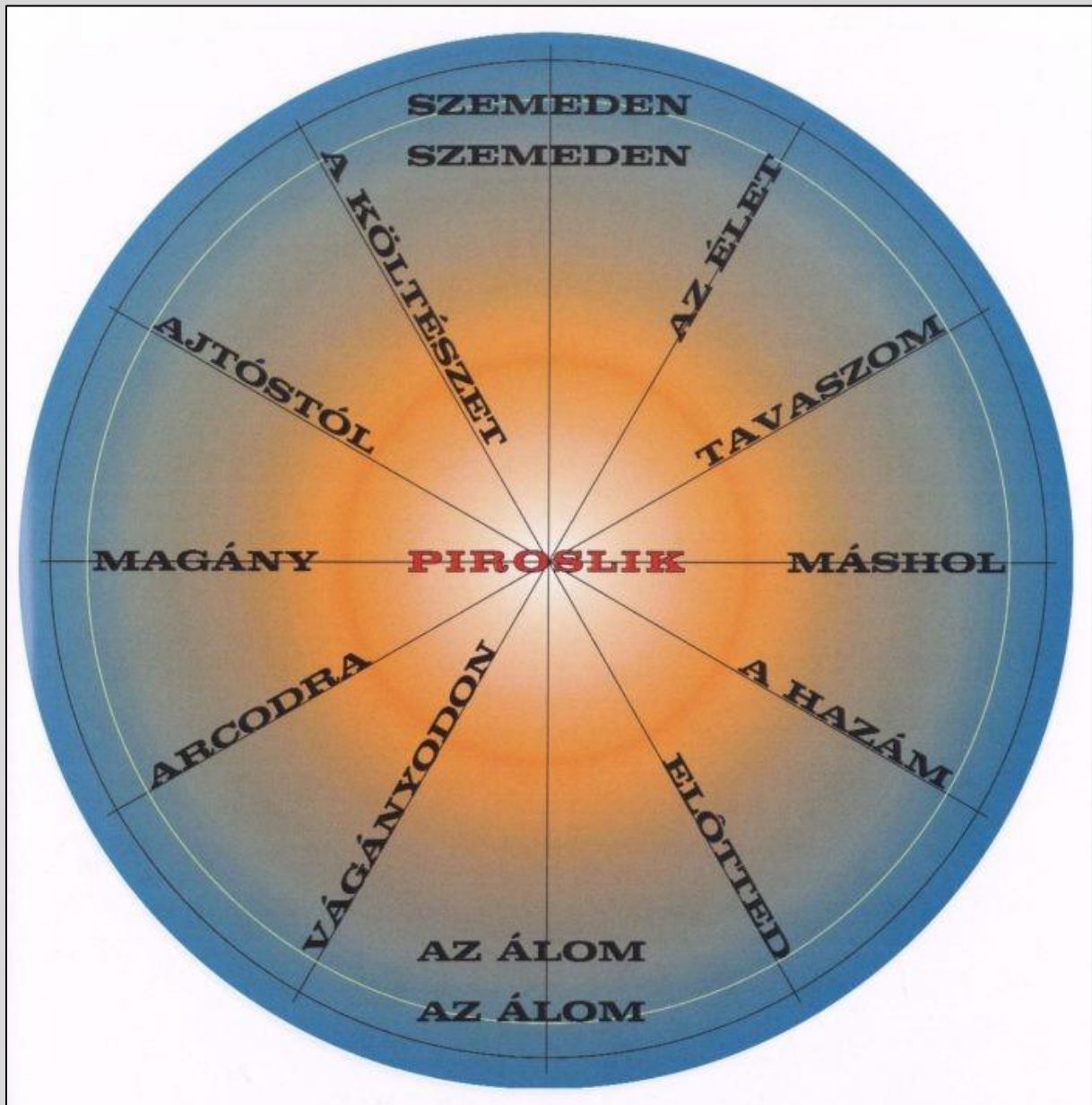

KELEMEN ERZSÉBET
PAPP TIBOR BEMUTATÁSA

Papp Tibor: Óraköltemény

A kortárs avantgárd egyik legnagyobb hatású klasszikusa: Papp Tibor (1936-2018)

Papp Tibor József Attila-díjas költő, író, vizuális művész, műfordító, tipográfus 1936. április 2-án született Tokajban. Édesapja, Papp Endre a vasútnál dolgozott tiszti rangban, édesanyja, Láng Mária, akitől többek között a könyvszeretetet is örökölte. Két húga volt, Márta és Mária. Márta hathónapos korában agyhártyagyulladásban meghalt. A vasutas munkakör áthelyezésekkel járt: a család így került Tokajból Csapra, Gyöngyösre, Bánrévére, majd Erdély legkeletibb részébe, Kosnára. A II. világháború idején, 1944-ben, a román átállás után a Dés melletti kis vasútállomás főnökeként dolgozó, már őrnagyi rangú édesapát is egészen Ausztriáig vezényelték, majd Németországban amerikai fogságba esett, ahonnan csak 1945 végén térhetett haza. A veszély előtt az apa a családját biztonságosabb helyre küldte: a feleség a két gyermekkel a saját szüleihez, **Vállajra** költözött. (Itt érte őket az orosz bevonulás: több rokont, családtagot „malenkij robotra” vittek.) Papp Tibor ennek a településnek volt a lakosa egészen addig, ameddig a hazája elhagyására nem kényszerült.

Középiskolai tanulmányait a debreceni Szent József Gimnázium jogelődjének intézményében, a Piarista Gimnáziumban kezdte. Az egyházi iskolák államosítása után a rendszernek nem tetsző családi háttere miatt már csak nagy nehézségek árán tudta folytatni középiskolai tanulmányait: az utolsó pillanatban jutott be a Fazekas Mihály Gimnáziumba. Első mentora, biztatója, írásainak kritikusá gimnáziumi magyartanára, Kiss Tamás költő volt. A kommunista diktatúrában családjukat osztályellenségnek tartották, ezért érettségi után kiváló tanulmányai ellenére sem vették fel az egyetemre: helyhiányra hivatkozva rendszeresen elutasították. Így az egri Lakatosárugyárban lemezlakatosi szakmunkás képesítést szerzett, s Miskolcon, Csongrádon, Debrecenben és Budapesten dolgozott. Az 1956-os forradalom idején Budapesten egy MTI-fotósnek segédkezett, sokat látott, hallott, s emiatt az ávósok keresni kezdték. 1957-ben menekülnie kellett az országból.

1957 és 1960 között Ford-ösztöndíjas volt, a Liège-i Műszaki Egyetemen *candidat ingénieur* diplomát szerzett, s egyik alapítója lett a *Dialogue* című belga folyóiratnak. 1961-ben érkezett Párizsba, ahol szabadhallgató lett a Sorbonne-on, a Szabad Európa Rádióknak, valamint a Francia Rádió magyar adásának pedig külső munkatársa lett. „Lapfenntartó ösztöne” hatására és vizuális alkotásainak tipográfiai tökéletesítésére kitanulta a nyomdászmesterséget is. Feleségét, Gombos Zsuzsát, Gombos Gyula író és irodalomtörténész lányát, akit kedvesen Kukucának becézett, 1966-ban ismerte meg.

1985-től a Polyphonix nemzetközi modern költői fesztivál alelnöke, s tagja a Société de Bibliologie et de Schématisationnak, ahol a tipográfiai kutatócsoport vezetőjévé választották. 1992-ben a Francia Írószövetség vezetőségi tagja lett, 1997-ben pedig a *Le Temps des Cerises* könyvkiadónál a *Collection Union des Écrivains* sorozat igazgatójává nevezték ki. A vizuális irodalom egyik legjelentősebb, nemzetközileg is elismert fórumának, a *Magyar Műhelynek*, valamint a *d’atelier* című folyóiratnak és könyvkiadónak, s az első nemzetközi, csak számítógépen generált műveket közlő irodalmi folyóiratnak, a párizsi *alire*-nek is egyik alapítója és haláláig szerkesztője volt.

A rendszerváltás után, a kilencvenes évek elején, Budapesten újra megtalálta itthon az otthonát, Párizst pedig megtartotta második hazájául. 2018. július 18-án hunyt el Budapesten. A Fiumei úti sírkert művészparcellájában helyezték örök nyugalomra.

Papp Tibor művészetéből az avantgárd sokszínűségét rekonstruálhatjuk: hagyományos értelemben vett szövegversek, szürrealista kiséposz, térvers/képek, szövegelemeket tartalmazó grafikák, számítógéppel generált költemények, logo-mandalák, bűvös négyzetek (azaz kubusok), az úgynevezett villanások betűtipográfiai, gyűrűk és spirálok, sorjázóversek, amelyekben a két szomszédos szótag kapcsolódik össze szóvá, vagy a dinamikus kép- és hangversek, performanszok, továbbá a fiktív önéletírások (regények), tanulmányok, műfordítások mind-mind az aktuális avantgárd megjelenítői. E műfaji gazdagság mellett Papp Tibor előkelő helyet foglal el a világirodalom számítógépes költészetében is. Az első magyar automatikus versgenerátort ő alkotta meg: a *Disztichon Alfa* (1994) lemeze hatmilliárd verseskötet anyagát rejt. Több millió évre lenne szükségünk a tizenhatbillió disztichon elolvasásához. A 2000-ben megjelent *Hinta-palinta* című művében pedig a generált verseken, szövegeken kívül a költő már vizuális költeményeket és hangverseket is létrehozott a megalkotott programmal. S irodalmi missziós tevékenységével, az *Avantgárd szemmel* című kötetsorozatával, tanulmányaival a kortárs irodalomkritika hiányosságait is igyekezett pótolni.

Papp Tibor a kortárs avantgárd egyik legnagyobb hatású klasszikusa. Ő nem a 20. század első felének forradalmian új, kassáki dadaista képversét élesztette fel, hanem az avantgárd permanens erejéből, az elődökből, a múltból és a folyton változó jelenből, a kihívásokból táplálkozva a mozgásra, változásra mindig kész alkotói magatartással újabb és újabb, formailag jól meghatározható vizuális műfajt teremtett. Alkotásai a kortárs magyar líra egyik legjelentősebb költői életművét, a korabeli magyar poézis csúcsát jelentik.

Irodalmi és közéleti munkásságát a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjével (1996) és József Attila-díjjal (2003) ismerték el.

Papp Tibor művei

Verseskötetek

Sánta vasárnap, Magyar Műhely, Párizs, 1964.
Elégia két személyhez vagy többhöz, Magyar Műhely, Párizs, 1968.

Vizuális költemények kötetei

Vendégszövegek 1, Magyar Műhely, Párizs, 1971.
»Un coup de dès jamais n'abolira le hasard« de Stéphane Mallarmé, présenté par Mitsou Ronat, réalisé par Tibor Papp, Change errant – d'atelier, Párizs, 1980.
Vendégszövegek 2-3, Magyar Műhely, Párizs, 1984.
Transparence et Opacité – Hommage à Mitsou Ronat (Pierre Picával), Cerf–Párizs, 1988.
Icônes – Ikonok (Claude Maillard-ral), Magyar Műhely – d'atelier, Párizs–Bécs–Budapest, 1991.
Vendégszövegek 4, Orpheusz, Budapest, 1995.
Vendégszövegek 5, Magyar Műhely, Párizs–Bécs–Budapest, 1997.
Térversképek, Balassi, Budapest, 1998.
Generált versek és logo-mandalák, C. E. T., Belvárosi, Budapest, 2001.
Vendégszövegek (n), Összegyűjtött versek és vizuális költemények, Ister, Budapest, 2003.
25×25 – Bűvös négyzetek, Magyar Műhely, Budapest, 2007.
Óraköltemények, Magyar Műhely, Budapest, 2010.
Emlékmeder, Tipp Cult, (*P'art könyvek*), Budapest, 2016.

Számítógépen generált költemények kötetei

Disztichon Alfa, Magyar Műhely, Párizs–Bécs–Budapest, 1994.
A Hinta-palinta szöveghordalékából, Körös könyvek, Békéscsaba, 2000.

Regények

Egy kisfiú háborús mozaikja, Európa, Budapest, 2003.
Olivér könyve, Kortárs, Budapest, 2005.
Innen el, Nap, Budapest, 2012.

Esszé- és tanulmánykötetek

Múzsával vagy múzsa nélkül? (Irodalom számítógépen), Balassi, Budapest, 1992.
Avantgárd szemmel költészetről, irodalomról, Magyar Műhely, Budapest, 2004.
Avantgárd szemmel költőkről, könyvekről, Magyar Műhely, Budapest, 2007.
Avantgárd szemmel az irodalmi világról, Magyar Műhely, Budapest, 2008.
Avantgárd szemmel – Zadkine-től Záborszkyig, Magyar Műhely, Budapest, 2009.

Interjúkötet

A pálya mentén, beszélgetőtárs Prágai Tamás, Napkút, Budapest, 2007.

Műfordítások

Le cheval meurt les oiseaux s'envolent de Lajos Kassák, (Philippe Döme-mal), Fata–Morgana Montpellier, 1972.

Hangversek kazettán

Charles Dreyfus, Tibor Papp, Les Mardis de Servin, Paris, 1984.

Hanglemez

VOOXING POOOETRY (hangvers-antológia) Enzo Minarelli, Bodeno, Italie, 1982.

Képversek és hangversek számítógépen

Vendégszövegek számítógépen 1, 1985.

Vendégszövegek számítógépen 2, 1986.

Vendégszövegek számítógépen 3, 1987.

Szelet hoznak a halak, Számítógépen megformált hangvers, 1992.

HangVERSeny Cs-re, hangvers, 1996.

Tranchée-la-belle, hangvers, 2003.

Claude Maillard-ral :

DRESSAGES INFORMATIQUES

Dressage no 1, 1989.

Dressage no 2, 1989.

Dressage no 3, 1989.

Dressage no 4, 1990.

Dressage no 5, 1990.

Dressage no 6, 1990.

Dressage no 7, 1990.

Dressage no 8, 1991.

Ourlure, számítógépen megformált hangvers, 1992.

Le 21 h. 20, számítógépen megformált hangvers, 1993.

Dinamikus kép- és hangversek

Textes avec repères visuelles, 1976.

Déville, 1979.

La DÉnarRATISATION, 1980.

Szerelmes szavakat, 1980.

hAVATÁS, 1981.

Pogány ritmusok, 1981.

annaDANTE I, 1982.

annaDANTE II, 1982.

Rhythmes païens, 1983.

Mili-taire, 1984.

annaDANTE III, 1984.

Les très riches heures de l'ordinateur no 1, 1985.

Les très riches heures de l'ordinateur no 2, 1986.

De aki győz, 1987.

Des mots rarement dans la bouche, 1988.

Les très riches heures de l'ordinateur no 3, 1988.

Pátkai, Pilinszky és a Pincér, 1989.
Hommage à A. Spatola, 1989.
Les très riches heures de l'ordinateur no 4, 1989.
Les très riches heures de l'ordinateur no 5, 1990.
Comptinette, 1991.
Vadhús. Számítógépen generált hangvers, 1991.
Sorjázás egy szótagra, 1992.
Disztichon Alfa. Az első magyar automatikus versgenerátor, 1993.
Kristály. Dinamikus logo-mandala, automatikus versgenerátor, 1994.
Hommage à Gherasim Luca, 1994.
Absence insolite. Dinamikus logo-mandala, automatikus versgenerátor, 1995.
Argentina, képversgenerátor, 1997.
Rupture, képversgenerátor, 1998.
Orion, dinamikus képversgenerátor, 1999.
Hinta-palinta, dinamikus képversgenerátor, 2000.
Versets Angéliques, hangversgenerátor, 2000.
Cette phrase, hangversgenerátor, 2000.
En hâte, képversgenerátor, 2002.

Képvers / minitel

Comme la vanille en poudre, Art-Accès, Párizs, 1986.

Diafilm

Textuaire Vinko Globokar *Carrouseljéhez* (Zágrábi Kortárs Zenei Biennálé), 1977.

Miniopera

On raconte qu'un vase porte ce dessin de honte

Libretto: Papp Tibor. Zene: Yochk'o Seffer. Ósbemutató: Pompidou Központ, Párizs, 1989. június 1.

Performanszok

Ausztria: *Bécs*, 1982 – Alte Schmiede; *Hadersdorf*, 1981, 1984 – Magyar Műhely-találkozók
Belgium: *Bruxelles*, 1994. Polyphonix 25; *Liège*, 1994 – Polyphonix 25; *Namur*, 2003
Franciaország: *Arras*, 1998 – Université d'Artois; *Arras*, 2001 – Université d'Artois; *Besançon*, 1997 – Symposion Symphonie; *Besançon*, 1998 – AAA Art Actions Attitudes 1; *Besançon*, 1999 – AAA Art Actions Attitudes 2; *Besançon*, 2000 – Art électronique; *Bordeaux*, 1999 – Mille voix, 1000 voies; *Dunkerque*, 2000 – Maison des Jeunes et de la Culture, École de la rue; *Lyon*, 1999 – Festival Polysonneries; *Lyon*, 1988 – Revue Parlée, Elac; *Lyon*, 2000 – Musée Art Contemporain; *Lyon*, 2001 – Festival Polysonneries; *Marly-le-Roi*, 1982 – Magyar Műhely-találkozó; *Marseille*, 1992 – États Généraux de la Poésie; *Marseille*, 1995 – Hommage à Kassák, CIPM; *Martigues*, 1983 – Parvis poétique; *Martigues*, 2001 – Centre International de Poésie; *Párizs*, 1978 – Péniche théâtre; *Párizs*, 1980 – Polyphonix 2; *Párizs*, 1981 – Galerie Trans/Form; *Párizs*, 1981 – Magyar Intézet; *Párizs*, 1982 – Polyphonix 4; *Párizs*, 1983 – Revue Parlée; *Párizs*, 1984 – Poésie ininterrompue, FNAC-Forum; *Párizs*, 1985 – Théâtre du Rond Point; *Párizs*, 1986 – Polyphnix 10; *Párizs*, 1989 – Soirée «alire»; *Párizs*, 1989 – Magyar Intézet; *Párizs*, 1990 – Les formes fixes; *Párizs*, 1992 – Polyphonix 18, Olasz Intézet; *Párizs*, 1993 – (pré)Texte à voir, Espace Donguy; *Párizs*, 1993 – Magyar Nagykövetség; *Párizs*,

1994 – Hommage à Gherasim Luca, Pompidou Központ; *Párizs*, 1994 – E la nave va, Le Monde des Arts; *Párizs*, 1995 – Théâtre 13; *Párizs*, 1996 – Magyar Intézet; *Párizs*, 1999 – Printemps des Poètes; *Párizs*, 2000 – Printemps des Poètes; *Párizs*, 2001 – Cercle Polivanov; *Párizs*, 2001 – Magyar Intézet; *Párizs*, 2002 – Polyphonix 40; *Poitiers*, 1997 – Mille voix, 1000 voies; *Toulouse*, 1992 – Festival Racines; *Vénissieux*, 1999 – Soiree personnelle; *Villeneuve-d'Ascq*, 1991 – Soirée «alire»

Hollandia: *Amsterdam*, 2000 – Mikes Kelemen Kör, tanulmányi napok; *Maastricht*, 1999 – Second Round Table of European Poetry

Kanada: *Québec*, 1991 – Polyphonix 16

Magyarország: *Békéscsaba*, 2000 – Kiskörösi Petőfi Sándor Városi Könyvtár és Művelődési Központ; *Békéscsaba*, 2000 – Megyei Könyvtár; *Budapest*, 1982 – TIT Klub; *Budapest*, 1987 – Irodalmi Múzeum; *Budapest*, 1994 – Polyphonix 26; *Budapest*, 1995 – Merlin Színház; *Budapest*, 1995 – Egyetemi Színpad; *Budapest*, 1996 – Kossuth Klub; *Budapest*, 1996 – Magyar Írószövetség; *Budapest*, 2000 – Tütü-Tangó Kávéház; *Budapest*, 2001 – Magyar Írószövetség; *Kazincbarcika*, 2001 – Egressy Béni Művelődési Központ és Könyvtár; *Keszthely*, 1993 – Magyar Műhely-találkozó; *Keszthely*, 1995 – Magyar-Műhely találkozó; *Miskolc*, 1991 – Megyei Könyvtár

Németország: *Berlin*, 1996 – BEOBABI 2 Fesztivál; *Bielefeld*, 1982 – Université de Bielefeld

Olaszország: *Milano*, 1983 – Polyphonix 5; *Parma*, 1988 – Di versi in versi; *Salerno*, 1999 – Armedia VII

USA: *New York*, 1984 – Polyphonix 7, Museum of Modern Art; *San Francisco*, 1984 – Polyphonix 8

Kiállítások Papp Tibor vizuális költeményeiből

1977, Párizs, Centre Georges Pompidou: *Littérature à l'épreuve* (a „d'atelier” csoporttal)

1978, Párizs, Maison de la Culture du Havre (a „d'atelier” csoporttal)

1978, Párizs, Fondation Nationale des Arts Graphiques (a „d'atelier” csoporttal)

1979, Amsterdam: *One World Poetry*

1980, Párizs, Orangerie du Jardin du Luxembourg, Présence Paris-Budapest

1980, Párizs, Fondation Nationale des Arts Graphiques, Écritures

1980, Utrecht, Exposition «d'atelier», «Atelier Hongrois», Expositiehuis 'thoogt

1981, Párizs, Galerie Trans/Form: *Signe-écriture-image-son*

1982, Budapest, Fészek Galéria: *Mail-Art*

1983, Budapest, Nemzeti Galéria: *Tisztelet a szülőföldnek*

1984, Liège, Palais de Congrès: *La ville et la mer*

1985, Amsterdam, Mikes Kelemen Kör, tanulmányi napok

1986, Párizs, Galerie Lara Vincy: *Polyphonix 10*

1986, Mexico City, Biennale of Alternative Poetry

1986, Liège, Biennale Internationale de poésie

1986, Musée de Neuilly-sur-Seine: *Neuilly-sur-Seine Hommage à 1956*

1986, Budapest, Fiatal Művészek Klubja

1987, Budapest, Irodalmi Múzeum

1988, Setubal (Portugália), Museu de Setubal

1988, Louvain (Belgium): *Poésie et Image*

1988, Lyon: *Revue parlée, ELAC*

1989, Szombathely, Magyar Műhely-találkozó
1990, Celle Ligure (Olaszország): *Hommage à Adriano Spatola*
1990, Érsekújvár, Studio erté
1990, Budapest, *Médium Art*
1991, Szombathely, Magyar Műhely-találkozó
1991, Budapest, Vasarely Múzeum: „*Groupe A-Z*” *Art Electro-Images*
1992, Budapest, Vasarely Múzeum, Bujdosó–Nagy–Papp
1992, Párizs, Librairie Tekhné
1992, Pozsony, Galéria Médium: *Computer Graphics in Fine Arts*
1993, Párizs, Magyar Intézet: *Œuvres graphiques de sources électroniques*
1994, Párizs Galerie Lara Vincy
1994, Székesfehérvár, Argus Galéria
1995, Keszthely, Balaton Múzeum: *Napjaink vizuális költészete*
1995, Kaposvár
1995, Párizs, Galerie Multimédia: *alire*
1996, Vác, Blondel Galéria, egyéni kiállítás (képversek)
1997, Budapest, Árkád Galérie, I. Grafikai Biennálé
1997, Budapest, Képzőművészeti Főiskola: *Írás/kép*
1998, Budapest, Balassi Könyvesbolt Galéria, egyéni kiállítás (képversek)
1999, Vénissieux (Franciaország), Gérard Philippe-kiállítóterem, egyéni kiállítás (képversek)
1999, Budapest, Ernst Múzeum, Dick Higgins-emlékkiállítás
2000, Miyazaki (Japán), városi képtár, Milleneumi kiállítás
2000, Kiskőrös, Kiskőrösi Petőfi Sándor Városi Könyvtár és Művelődési Központ, egyéni kiállítás
2001, Franciaország, Ventabren Art Contemporain
2001, Buenos Aires (Argentína), Centro de Arte Moderno
2001, Kiskőrös, Kiskőrösi Petőfi Sándor Városi Könyvtár és Művelődési Központ (egyéni kiállítás)
2002, Anger (Franciaország): *Artistes Hongrois en France*
2002, Párizs, Centre Culturel Suisse
2003, Budapest, Magyar Műhely Galéria, Bujdosó Alpár – Nagy Pál – Papp Tibor közös kiállítása
2004, Budapest, Magyar Műhely Galéria
2005, Patras (Görögország): *A bor* (kollektív kiállítás)
2006, Bordeaux (Franciaország), Espace 29 Galéria, a digitális kiadványok első kiállítása
2007, Cogart–Budapest, Haraszty István kortársgyűjteménye
2008, Kaposvári Egyetem Művészeti Főiskolai Kar, Bohár András-emlékkiállítás
2008, Veszprém, Városi Művelődési Központ: *Szobrászat, tér és vizuális költészet*
2009, Budapest, MTA: *Művészet, gyógyítás, tudomány* (kollektív kiállítás)
2010, Budapest, Art 22 Galéria: *Órakovlások* (egyéni retrospektív kiállítás)
2012, Budapest, Magyar Műhely Galéria, Petőfi Irodalmi Múzeum (a Magyar Műhely fennállásának 50. évfordulója alkalmából)

digitális forrás:

<https://gimnazium.szjgdebrecen.hu/gimnazium/papp-tibor-bemutatasa>